

BIJSTAND- EN ARMENPENNINGEN VAN GENT

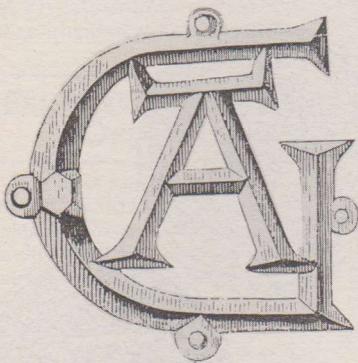
door Jacques Priem

In Gent werden tijdens een drie weken durende schaarste op 3 juli 1557 zgn. weldadigheidspenningen geslagen. Dit op last van de Gentse Magistraat toen de nood het grootst was. Men kon ze bij het stadhuis krijgen tegen de prijs van 26 stuiver. Ze gaven recht op een 'meuken' graan.

Op voor- en keerzijde een gekroonde letter G van Gent.

Keizer Karel V wilde een duidelijk beeld hebben van het aantal armen. Om deze te kunnen onderscheiden bracht hij in 1534 te Gent een wet uit waarbij hij elke arme die van de bijstand genoot, verplichtte dat voor allen duidelijk kenbaar te maken. Zo werd er een draagteken vervaardigd voorzien van vier oogjes waardoor het teken aan de kleding kon worden vastgemaakt. Dit moest goed zichtbaar worden aangebracht op straffe van het verliezen van de bijstand.

Monogram van de letters A G = Armen Gent voorzien van vier oogjes. Dit teken werd gegoten in lood.

Deze verplichting ingevoerd door keizer Karel V, werd verder aangevend door de Gentse Armenkamer. Zij gaven het teken een meer eigen tint mee. De Gotische letter A en de bevestigingsoogjes werden behouden. De letter G van Gent werd vervangen door de Gentse leeuw en in plaats de letter G kwam een C voor Camer.

Gekroonde Gentse leeuw met de voorpoot rustend op de letter A. In zijn gekrulde staart de letter C en voorzien van vier bevestigingsoogjes. Dit teken werd gegoten in lood.

De personen die met een teken op hun kleding zich meldden bij het bureel van de Armenkamer kregen een penning. Deze waren al dan niet voorzien van een cijfer. Dat kan erop wijzen dat de penningen zonder nadere aanduiding de waarde hadden van 1 denier en de andere de waarde zoals aangegeven. Bijvoorbeeld 5 voor een waarde van 5 deniers. Er waren toen reeds twee soorten penningen in omloop. De eerste met Romeinse cijfers, de tweede versie met Arabische cijfers.

Penning met op de voor- en keerzijde een grote A en G - C in kleine letters + Gentse Armen Camer. Het omschrift luidt: CAESARE INSTITVENTE A.o MDXXXI. Op de keerzijde hetzelfde monogram en het omschrift: BEATI MISERICORDES.

Naast de waarde-penningen waren er ook penningen die een voorwerp als tegenwaarde hadden. Zoals te zien is op de meest voorkomende, de broodpenning. Deze werd door de Armenmeesters aan de behoeftigen uitge-

deeld.

Penning met op de voorzijde een grote A en G - C in kleinere letters = Gentse Armen Camer. Het omschrift luidt: CAESARE INSTITVENTE A.o 1531. (Ingesteld door de raadsleden in 1531). Op de keerzijde een monogram als de voorzijde en het getal 5 (deniers). Het omschrift luidt: BEATI MISERICORDES. (Barmhartigheid der rijken).

De penning kon dan ingeruild worden bij de neringsdoende, in dit geval een bakker tegen brood. De penning werd dan aangeboden bij de Armenkamer en ingewisseld tegen courant geld. Op deze wijze werd voorkomen dat er iets anders (bijv. drank) voor werd gekocht. Ook was het een soort controle op de hoeveelheid hulp die nodig was.

Op de voorzijde de aanduiding BR 35 L. De letters te samen vormen de aanduiding Broodloodje. Het getal 35 is een controle op het aantal uitgedeelde loodjes. De keerzijde is onbewerkt.

Verder werden er ook penningen uitgedeeld, geschonken door weldoeners (welgestelde personen of kerkelijke overheden), ze vermelden de naam van de uitgevende persoon of instantie.

De heer Maes was voorzitter van de Gentse Armenkamer die deze penningen gaf aan armen die bij hem in de gunst stonden. De volgende penning werd vervaardigd door de Armenkamer in opdracht van Barbara Vander Saren.

Penning van een weldoener. Op de voorzijde een wapenschild: zwart veld met een gouden keper, daarboven twee zilveren sterren en daaronder en zilveren bijl. Het omschrift luidt: JACOBUS FRANCISCUS MAES Jor. Op de keerzijde staan de bekende elementen en de aanduiding 6.

Op de voorzijde een wapenschild. Het omschrift luidt: BARBARA VANDER SAREN A. 1668. De keerzijde is identiek aan de penning van J.F. Maes.

De navolgende penning werd uitgereikt aan de armen die behoorden tot de kerkgemeenschap van de St. Pietersabdij. Op deze penning is geen waarde-aanduiding aangebracht.

Op de voorzijde het wapenschild van de St. Pietersabdij (drie sleutels) gekroond door een bisschoppelijke staf. Op de keerzijde staat het wapen van de stad getooid met een mijter en staf. Terzijde van de staf de letters G - R. Dit verwijst naar de schenker Gerard Rym.

De rijke en edelmoedige bisschop van Triest schonk aanzienlijke sommen aan de kerkgemeenschappen van de stad. Deze sommen werden aangewend voor de armenzorg. Later zou de stichting van de bisschop ook penningen laten maken met een gemeenschappelijke voorzijde, maar op de keerzijde werd vermeld tegen welke waarde deze konden worden ingeruild.

1) Keerzijde met de naam van de kerkgemeenschap St. Pieter.

Ook tijdens de Franse periode werd een penning vervaardigd om armen bijstand te verlenen. Het Franse element komt duidelijk op de voor- en keerzijde tot uitdrukking.

De voorzijde toont binnen een dubbele omranding het wapen van de bisschop; een geribd veld, bovenin twee zilveren jachthoorns met gouden koordjes, onderin een rennende hond van zilver met gouden halsband. Boven het schild is een bisschopshoed aangebracht, versierd met zijden koordjes waaraan kwispels bevestigd zijn. Op

de banderol de tekst CONFIDENTER. Dit is afgeleid van zijn lijfspreuk FORAMINIBUS PETRAE MEA CONFIDENTA.

2) Op de keerzijde de tekst F.T. VRAU HEMDEN = Foundation Triest inwisselbaar voor vrouwenhemden.
3) Zelfde als nummer 2 nu inwisselbaar tegen mannenhemden.

Op de voorzijde in het midden op een voetstuk een vrouw die de Vrijheid voorstelt. In de linkerhand houdt zij een speer met een vrijheidsmuts, de rechterhand steunt op een pijlenbundel. Het omschrift luidt: BUREAU DE BIENFAIT ET DISTRIBUTION (Bureau van weldadigheid). Op de keerzijde het getal 7 voor 7 stuiver.

In een volgende aflevering aandacht voor de penningen uitgegeven door kerkelijke instanties zoals de St. Bavo.